

MÒNICA L. FERRADO

Al matí, a algunes de les antenes de la ciutat de Barcelona hi pugen les merles a cantar. Si visquessin en un espai natural, buscarien l'arbre més alt. Però viuen a Barcelona, són aus urbanites i, per tant, s'han hagut d'adaptar. L'ecosistema urbà no tan sols és capaç de modificar la seva personalitat. Els científics han observat que les aus urbanes són més exploradores i atrevides. Però és que, a més, algunes espècies fins i tot han desenvolupat més el seu cervell. És la llei: adaptar-se o morir.

Barcelona està situada en plena ruta migratòria. "No ens n'adonem perquè sempre anem mirant cap a terra, però el cert és que és un lloc d'aturada i moltes s'hi queden", explica el biòleg Miquel Rafa, director de territori i medi ambient de l'Obra Social de CatalunyaCaixa. Per Catalunya passen unes 400 espècies. A la primavera, les aus volen del sud, de l'Àfrica, cap al nord. És el seu viatge prenupcial abans de l'aparellament. A la tardor tornen a l'Àfrica ja amb les cries. Això si no decideixen quedar-se.

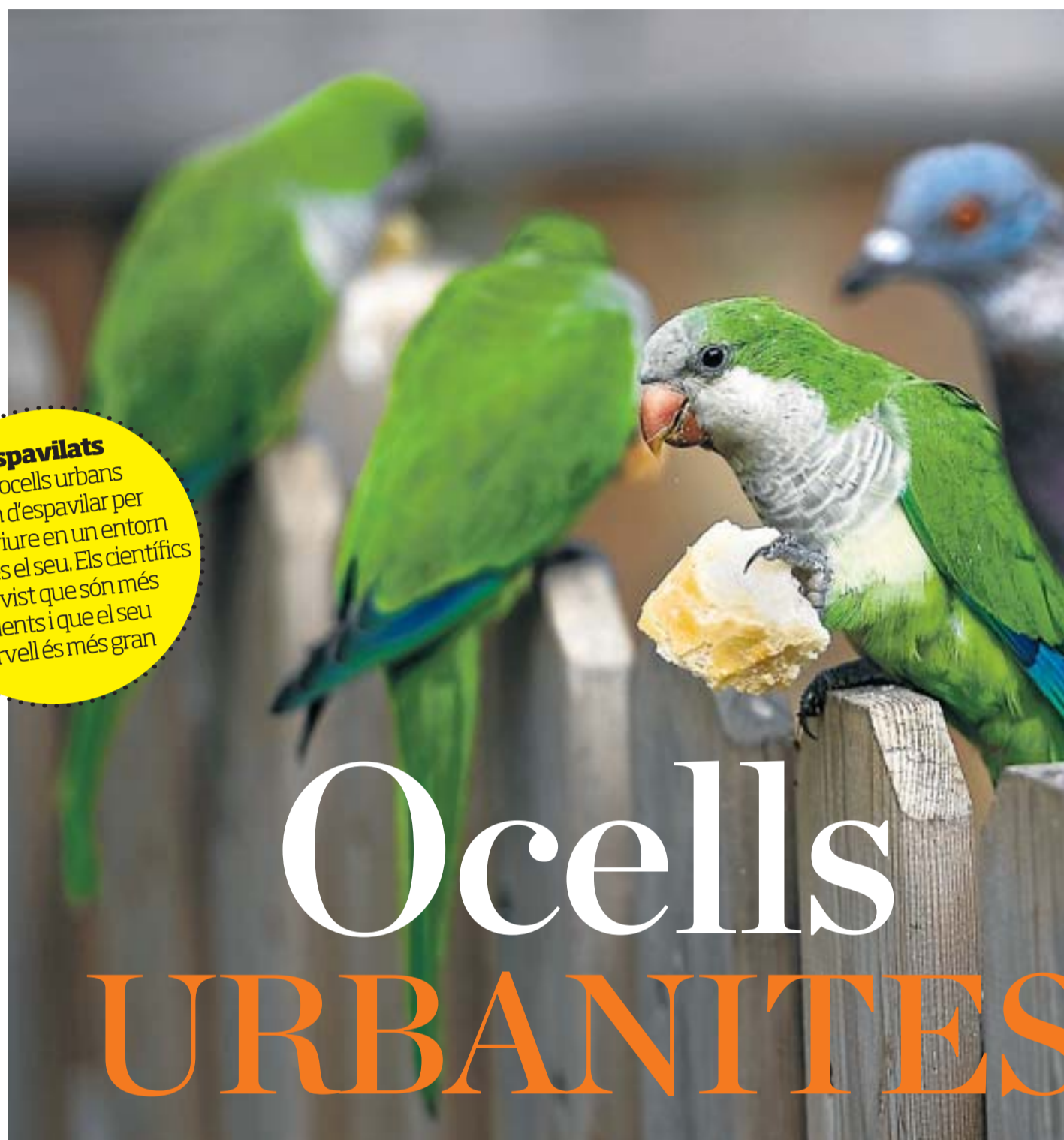
Canvi de vida

Al Japó les cornelles mengen nous i han après que si les fan rodolar fins als passos zebra els cotxes, quan hi passen, les trenquen. A Anglaterra, la mallerenga blava ha après a obrir amb el bec les ampolles de llet que reparteixen per les portes de les cases. A Barcelona també s'estan observant alguns canvis de comportament en algunes espècies. Per començar, han canviat el que els biòlegs anomenen distància de fugida, el màxim que una persona es pot apropar fins que aixeca el vol. "A la ciutat és més petita que al camp i hi ha espècies que han passat de no tolerar gens la presència dels humans a estar-hi al costat", explica David Sol, investigador del CSIC adscrit al CREAF.

És el cas de les cotorres argentines, una espècie invasora que viu a la ciutat des que fa unes quantes dècades alguns particulars que les tenien com a animal de companyia les van alliberar. Primer van ocupar com a nínxol ecològic les palmeres de les ciutats. Però no s'apropaven als humans. Avui, no és estrany veure-les al costat d'un banc on hi ha algú menjant un entrepà i deixant engrunes. Fins i tot han passat la mà per davant a una altra espècie abundant i molt més antiga a Barcelona: els coloms. Es mengen el seu aliment sense miraments.

En els seus estudis amb aus urbanes, David Sol ha constatat que les aus invasores que s'adapten a un entorn urbà són més valentes i exploradores. I coincideix amb les que tenen un cervell més gran, com és el cas de les cotorres. "Quan es troben en un nou ambient, el seu primer conflicte és trobar nous aliments. Per això acaben sent més exploradores que les del camp, que són més porugues", explica. En el seu entorn

Espavilats
Els ocells urbans s'han d'espavilar per sobreviure en un entorn que no és el seu. Els científics han vist que són més valents i que el seu cervell és més gran

Ocells URBANITES

Viuen en terrats, balcones i places.
Són aus de ciutat amb personalitat pròpia

Un niu d'orenetes al pati

CRISTINA CALDERER

Des de fa 6 anys, les orenetes migren des de l'Àfrica fins al pati de la família Font Valls. "Per Sant Jordi ja les esperem, formen part de la celebració", expliquen l'Enric i l'Eva, els pares. Per als nens, la Lulla, el Bru i la Gala, no tan sols resulta divertit, sinó també molt educatiu, destaquen els pares. Les orenetes vénen a criar. "Quan trenquen l'ou cau al pati, als nens els agrada portar l'ou trencat a l'escola i ensenyar-lo als companys", explica l'Enric. La fase més divertida és quan la mare ensenya a volar als pollets. Mentre n'aprenen s'estan a les cordes de la roba. A Barcelona hi ha censats 265 nius d'orenetes cuablanca, alguns als parcs, d'altres en patis, balcones o cornises.

natural, la por a trobar depredadors porta a la prudència. Sembla que les aus de ciutat intueixen que en aquest entorn els seus depredadors naturals no hi són i per això arriben més.

Un altre estudi del CSIC demostra que, en general, les aus de la ciutat tenen el cervell un 20% més gran que les que viuen al camp. Han estudiat 82 espècies. Possiblement, la necessitat d'aprendre hi contribueix.

Aus inventores

La gavina és una altra au de l'ecosistema barceloní. Es tracta d'una espècie que viu a les zones costaneres i s'alimenta de peix. Però a Barcelona ja fa temps que viuen terra endins i han envaït moltes teulades. De fet, mentre que als anys 70 la seva presència era anecdòtica, actualment en algunes zones suposen un mal de cap per als veïns.

a
ara

LA CIUTAT DELS OCELLS

01. A la tanca d'un parc infantil de l'Eixample, una cotorra menja el pa que abans només era per als coloms. 02. Un xoriguer que viu a la finestra d'un edifici barceloní. 03. Un niu a l'estructura dels fanals d'un camp de futbol.

FRANCESC MELCION / SERGI GARCIA / FRANCESC MELCION

El peix ja no és el seu principal aliment. Mengen als afores, als abocadors –en alguns s'han pres mesures– i tornen a la ciutat. Però recentment s'ha vist que també han desenvolupat una altra capacitat, explica Rafa. Han creat una nova tècnica per caçar coloms, única de les gavines barcelonines. “Han après que el colom és confiat i no està preparat per fugir ràpid. Per capturar-lo, el persegueixen, li donen un cop amb l'ala perquè caigui i el rematen a terra per menjar-se'l”, explica Rafa.

Els protegits

A Barcelona hi ha més de 200 edificis on viuen espècies protegides. Per exemple, els ballesters o falciots tenen predilecció pels edificis amb forats de ventilació. “El seu espai preferit són les mitgeres (parets separadores entre edificis que queden a la vista quan tenen altures diferents). Ens diuen la ciutat de les mitgeres i per això som el lloc d'Espanya amb més ballesters”, afirma Sergi Garcia, president de Galanthus i responsable del programa de seguiment d'aus en edificis de l'Ajuntament de Barcelona. “El pitjor és que ara, amb la rehabilitació de molts edificis, s'estan tapant i, a més, es col·loquen dis-

Hàbitat
A Barcelona hi ha més de 200 edificis on les aus protegides conviuen amb els veïns

Les gavines de Barcelona han desenvolupat una tècnica pròpia per caçar coloms.

Les obres de rehabilitació de l'edifici suposaven un perill i el fiscal va exigir mesures de protecció.*

positius per protegir-se dels coloms, que són molestos per als veïns i amb els seus excrements degraden els edificis”, afegeix. Això impedeix la vida d'altres aus no molestes. A més, als edificis nous, tots de vidre i amb superfície plana, no hi poden viure. “No es té en compte que l'ecosistema urbà és un engranatge, necessitem les aus, que es mengen els insectes”, diu Garcia. Per això, des de Galanthus s'està treballant amb arquitectes i veïns. Per exemple, al carrer Pallars s'ha fet un edifici d'obra nova amb nius artificials a les façanes. A Drassanes han posat nius per a pardals a la teulada.

Al Palau de Justícia de Catalunya hi ha un niu de xoriguers protegit pel mateix fiscal de medi ambient.

Els penya-segats de la Sagrada Família

XAVI VICENT

En el seu entorn natural, els falcons viuen als penya-segats. A Barcelona, la Sagrada Família és un dels espais que més s'hi assemblen. Allà hi viu una parella, que des que va ser reintroduïda, el 1999, cria cada any. Menys aquest. Algú va robar els ous que hi havien post i no hi haurà cries.

A Barcelona hi ha parelles establides a la torre Macosa, a Montjuïc, a la tèrmica de Sant Adrià i a l'Ikea de Gran Via. Hi ha altres exemplars dispersos. Encara que en el seu moment la reintroducció es va anunciar com una manera de reduir la població de coloms, no ha estat així. “Es va anunciar com una solució, però la seva contribució és moderada”, explica Garcia.

“A Barcelona hi ha 150.000 coloms, i no més tenim entre 12 i 14 falcons i cada un menja un colom al dia”, afegeix. “És evident que hauríem de disminuir la població de coloms a la meitat, així evitariem que la gent s'hagués de protegir d'ells amb punxes que

també afecten altres espècies d'ocells”, conclou Garcia.

El falcó havia estat present a Barcelona fins als anys 60. L'última parella vivia a l'església de Santa Maria del Pi i la van aniquilar uns colombòfils que no els volien perquè eren depredadors de coloms.